

- Комлев – М. : Этнос, 1969. – С. 48–49.
6. Леонтьев А. А. Основы психолингвистики / Алексей Николаевич Леонтьев. – М. : Смысл, 1997. – 287 с.
7. Мамонтов А. С. Антология культурной мысли / Александр Сергеевич Мамонтов. – М. : Изд-во РОУ, 1996. – 352 с.
8. Марковина И. Ю. Влияние национальной специфики языка и культуры на процесс межкультурного общения / И. Ю. Марковина // Речевое общение : проблемы и перспективы. – М. : ИНИОН АН СССР, 1983. – С. 187–212.
9. Маслова В. А. Лингвокультурология / Валентина Авраамовна Маслова. – М. : “Академия”, 2001. – 208 с.
10. Опарина Е. О. Лингвокультурология : методологические основания и базовые понятия / Е. О. Опарина // Язык и культура. – М. : ИНИОН РАН, 1999. – С. 27–48.
11. Ощепкова В. В. Язык и культура Великобритании, США, Канады, Австралии, Новой Зеландии / Валентина Викторовна Ощепкова. – СПб. : ГПЦССА/КАРО, 2004. – 226 с.
12. Спиридовская Л. А. Содержание и организация внеурочной учебной деятельности учащихся по иностранным языкам в школах полного дня / Людмила Александровна Спиридовская. – М. : ЛОГОС, 2002. – С. 18–23.
13. Стернин И. А. Структурная семасиология и лингводидактика / И. А. Стернин // Русское слово в лингвострановедческом аспекте. – Воронеж : Изд-во Ворон. ун-та, 1987. – С. 104–121.
14. Степанов Ю. С. Язык и метод : К современной философии языка. Знак. Понятие. Ментальный мир. Реальность. Номинализм и реализм. Новый реализм / Юрий Сергеевич Степанов. – М. : Языки русской культуры, 1998. – 779 с.
15. Тарасов Е. Р. Язык и культура / Е. Р. Тарасов // Язык – Культура – Этнос. – М. – 1994. – 107 с.
16. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / Вероника Николаевна Телия. – М. : Наука, 1986. – 143 с.

ПОНЯТТЯ “РОБОТА” І “КАР’ЄРА” У МОВНІЙ СВІДОМОСТІ СХІДНИХ СЛОВ’ЯН

ТЕРЕХОВА Д. І.

Київський національний лінгвістичний університет

Антропоцентричний підхід до вивчення мови дає змогу розв’язувати традиційні проблеми мовознавства під новим кутом зору, тобто з урахуванням взаємного впливу людини на мову та мови на мислення і світосприйняття людини. З таких позицій намагається вирішити проблему взаємодії мови і мислення сучасна психолингвістика, об’єктом вивчення якої є мовна свідомість.

Методологічною основою у вирішенні зазначеної проблеми є вчення О. М. Леонтьєва про образ світу, який трактується у психології та психолингвістиці як результат духовної активності людини і проявляється в продуктах діяльності людини у вигляді “опредметнених утворень” [3, с. 21]. Мова, з одного боку, формує мовний образ світу, з іншого боку, експлікує зміст образу світа людини. Людина – це представник певної культури, тому

свідомість її є етнічно зумовленою. Мова є “продуктом мовної свідомості” не лише окремого індивіда, а й усього народу, представником якого він є [1, с. 7].

Етнокультурну специфіку мовної свідомості представників різних етносів традиційно вивчають за допомогою методики асоціативного експеримента.

У дослідженні запропоновано комплексний зіставний аналіз асоціативних полів слів для встановлення спільних та ідіоетнічних рис у мовній свідомості українців, росіян і білорусів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій репрезентує вивчення даної проблеми багатьма вченими (Дмитрюк, 2003; Залевська, 1996, 2003, 2005; Караулов, 2000; Леонтьєв, 1988, 1999; Леонтьєв, 1975; Селіванова, 2006; Стернін, 2003; Сусов, 1988; Тарасов, 2004, 2008; Уфимцева, 2004, 2005, 2009; Ушакова, 2005).

Найбільш перспективним напрямом дослідження мовної свідомості є виявлення етнокультурної специфіки образів мовної свідомості представників різних народів (Безкоровайна, 2004; Бобринська, 2003; Бубнова, 2006, 2009; Бубнова, Клименко, 2005; Горошко, 2003; Дмитрюк, 2000, 2006; Залевська, 2003, 2006; Караулов, 2000; Крига, 2003, 2006; Марковіна, Данилова, 2000; Сабуркіна, 2005; Терехова, 2006, 2009, 2010; Уфимцева, 2006, 2008, 2010 та ін.).

У пропонованій статті здійснено аналіз асоціативних полів слів-стимулів **РОБОТА / РАБОТА / РАБОТА** і **КАР’ЄРА / КАРЬЕРА / КАР’ЕРА** за допомогою “асоціативного гештальту” з метою виявлення етнокультурної специфіки образів мовної свідомості, що стоять за даними словами, у представників українського, російського і білоруського народів.

Сучасні дослідники в наукових розробках здебільшого зосереджують свою увагу на дослідженні саме поняття “робота” у межах різноманітних актуальних напрямів лінгвістики (наприклад, дослідження Л. В. Басової, О. М. Благодарної, Н. В. Гольберг, Ю. Предій, Р. М. Скорнякової, О. В. Степанової, В. О. Толочек, Г. В. Токарева, В. Г. Хайрулліної, О. Є. Чернової тощо). Проте поняття “кар’єра”, на наш погляд, також заслуговує на ретельне вивчення, оскільки в сучасному суспільстві в умовах ринкової економіки й конкуренції для сучасної людини важливо не просто мати роботу, а й побудувати вдалу кар’єру, яка є не лише запорукою пристойного способу життя, показником успішності, складовою щасливого життя, а й способом самореалізації та самовдосконалення, займає важливе місце в системі цінностей особистості.

Як зазначено у філософській літературі, існування культурних цінностей у суспільстві характеризує людський спосіб буття. Ціннісний тип світорозуміння зумовлений суспільним способом життя людини, існуванням суспільних потреб. Ці потреби охоплюють основні сфери побуту людини: працю, навчання, обряди, звичаї тощо. Потреба в таких видах діяльності з давніх-давен становили основу перших ціннісних комплексів. [5, с. 523–524].

Світ цінностей кожної людини окремо і народу загалом – це світ практичної діяльності, який вибудовується в процесі предметно-практичної діяльності.

Об’єднані в єдиний комплекс потреби, інтереси й емоційні переживання утворюють єдиний феномен цінності [5, с. 525].

Вищі цінності відображають фундаментальні відношення та потреби людей і складають фундамент індивідуального світогляду. Вищими цінностями можуть

бути: здоров'я, сім'я, кохання, свобода, мир, війна, держава, праця, істина, честь, творчість тощо. Вищі цінності – це місткі, емоційно-образні узагальнення провідних соціокультурних орієнтацій, що визначають усі сфери життя людини. Потреба в сенсі – це потреба в інтегральному розумінні світу, універсальному пояснювальному принципі. Людина без сенсу, без вищої цілі є засобом для цілей інших людей [5, с. 529–530].

Наукові результати полягають у застосуванні методики зіставного дослідження мовної свідомості представників близькоспоріднених мов та виявленні національно-культурної специфіки образів мовної свідомості українців, росіян і білорусів, їхніх ціннісних орієнтацій, що криються за стимулами **РОБОТА** і **КАР'ЄРА** та їх корелятами у трьох мовах.

Матеріалом дослідження є наслідки проведення вільного асоціативного експерименту в Україні, Росії, Білорусі на початку ХХІ століття серед студентів гуманітарних і технічних вищих навчальних закладів (по сто представників від кожного народу), які сформувалися як особистості в незалежних країнах.

Аналіз асоціативних полів слів-стимулів розпочнемо з загальної характеристики: на стимул **РОБОТА** та його кореляти одержано по 100 реакцій, серед яких: 60 асоціатів від респондентів-українців, 58 – від респондентів-росіян, 62 – від білоруських респондентів; на стимул **КАР'ЄРА** та його кореляти також отримано по 100 реакцій, серед них: 54 асоціати – від респондентів-українців, 51 – від респондентів-росіян і 53 – від респондентів-білорусів. Ядра полів складають найчастотніші реакції. Для більшої наочності вони представлені в таблицях 1.1 і 1.2.

Таблиця 1.1

Ядра асоціативних полів стимулів РОБОТА / РАБОТА / РАБОТА

№	Українська мова	Російська мова	Білоруська мова
1.	праця (11)	труд (16)	праца (11)
2.	гроші (9)	деньги (8)	абавязак (7)
3.	школа (7)	зарплата (8)	грошы (6)
4.	обов'язок (6)	отдых (6)	настаўнік (4)
5.		не волк (4)	

Отже, найчастотнішими реакціями в ядрах трьох асоціативних полів є синонімічні поняття до поданого стимулу: *праця* (11) / *труд* (16) / *праца* (11). На думку багатьох дослідників російської культури, для росіян “робота” – це завжди справа, діяльність, а не результат [4, с. 148]. Отже, робота як діяльність, як спосіб самовираження і самовдосконалення є невід'ємною частиною життя людини.

Другу позицію за частотністю в асоціативних полях української і російської мов займає реакція *гроші* (9) / *деньги* (8), в асоціативному полі білоруської мови відповідна реакція *грошы* (6) має нижчу частотність і займає третю позицію (для респондентів-білорусів більш актуальним є розуміння роботи як обов'язку (*абавязак* (7)). У цілому така розстановка акцентів, а саме: насамперед трудова діяльність, а потім вже заробіток, – характерна представникам трьох народів. В асоціативному полі російської мови це підкріплюється ще й асоціацією *зарплата* (8), яка за частотністю займає так само другу позицію. Отже, праця,

людина праці традиційно визнаються цінністю в культурах трьох народів, що закріплено в їхньому фольклорі (напр.: *Праця – людині окраса, а лінощі – ганьба. Праця чоловіка годує, а лень марнує. Без труда нема плода. / Труд человека кормит, а лень портит. Где охота и труд, там поля цветут. / Спас – усім рабочы час*).

Це підтверджує думку російської дослідниці О. В. Степанової стосовно того, що у православному розумінні багатство дається Богом у тимчасове користування і накладає на його володаря додаткові зобов'язання – здійснювати благочинність. У російському православному суспільстві традиційно не було культу багатих людей. Швидше навпаки, багатство засуджувалося і прагнення мати його давало підстави для сумніву у моральності людини. Аскетизм у споживанні допомагав у православному розумінні очищенню духовної і тілесної природи людини, а не збільшенню багатства та накопичень [4, с. 147]. Певною мірою таке ставлення до багатства зафіксовано також у фольклорних джерелах української і білоруської культур.

Як і для респондентів-білорусів, для українців також є характерним вважати роботу обов'язковою справою для будь-якої працездатної людини (*обов'язок* (6)). Асоціація *настаўнік* (4) засвідчує необхідність навчання професії, передачі досвіду для вправного виконання своєї справи.

Асоціація *школа* (7) пояснюється наявністю серед опитуваних студентів значну частину становили філологи, майбутні учителі, для яких робота буде пов'язана переважно з викладанням у школі.

Частотна асоціація росіян РАБОТА – *не волк* (4) передає певною мірою неповагу до даного явища, що останнім часом також з'являється в окремих представників етносу і характеризує особливості життя суспільства протягом останніх десятиліть, коли окремі люди мали можливість набути благополуччя і достатку не працюючи, не завжди навіть чесним шляхом. Крім того, частотність даної реакції може ще пояснюватися входженням її до ідіоми "*Работа не волк, в лес не убежит*", оскільки ідіоматичні вирази легко відтворюються, зберігаються в пам'яті як певні кліше, тому при нагоді часто використовуються у мовленні.

Більше розбіжностей у мовній свідомості представників східнослов'янських народів спостерігаємо в асоціативному ядрі наступного стимулу. Поняття "кар'єра" не таке стародавнє, як "робота", і ставлення до нього є неоднозначним. Очевидно, воно сформувалося на початкових етапах розвитку капіталістичного суспільно-економічного устрою, коли багато представників "низів" завдяки працелюбності, особистим якостям або іншими шляхами змогли значно поліпшити своє матеріальне становище і зайняти більш високе місце в суспільстві. В усякому разі, у фольклорних джерелах дуже важко віднайти прислів'я, приказки стосовно даного поняття, хіба що в окремих частівках. Найбільш частотною асоціацією на даний стимул у респондентів-українців та білорусів є реакція *робота* (17) / *праца* (17) (що підсилюється ще синонімічним поняттям з нижчою частотністю *робота* (5)), у росіян відповідна асоціація є другою за частотністю, таким чином, представники цих народів пов'язують досягнення в кар'єрному зростанні передусім із наполегливою працею.

Таблиця 1.2

Ядра асоціативних полів стимулів КАР'ЄРА / КАРЬЕРА / КАР'ЕРА

№	Українська мова	Російська мова	Білоруська мова
1.	робота (17)	рост (13)	праца (17)
2.	гроші (7)	деньги (12)	пасада (6)
3.	успіх (5)	работа (12)	будучыня (5)
4.	бізнес (4)	бизнес (5)	жыцце (5)
5.	професія (4)	успех (5)	работа (5)
6.		лестница (4)	грошы (4)
7.			прафесія (4)

Російські інформанти виокремлюють насамперед поняття “кар’єрне зростання” – *рост* (13), *лестница* (4). Другу позицію за частотністю в ядрах асоціативних полів української та російської мов займає реакція *гроші* (7) / *деньги* (12). В асоціативному полі білоруської мови відповідна асоціація має найменшу в ядрі частоту: *грошы* (4). У прагматичному західному світі метою кар’єри є насамперед покращення матеріального становища, що пов’язано з грошима, зі статком. Своєрідними на цьому тлі є риси менталітету східнослов’янських народів. Навіть у кар’єрному зростанні люди цікавляться більше самою роботою, своїм професійним зростанням, на користь чого свідчать асоціації українців і білорусів *професія* (4) / *прафесія* (4).

Більш важливими для представників білоруського народу є поняття “пасада” (*пасада* (6)), яку людина має або бажає зайняти внаслідок вдалої кар’єри, а також майбутнє (*будучыня* (5)), яке сподіваються бачити більш вдалим, ніж сьогоднішня, а, можливо, деякі молоді люди пов’язують кар’єру з майбутнім життям, коли вони вже закінчать навчання, з сенсом і метою життя (*жыцце* (5)). Ще одне поняття – “бізнес” – також безпосередньо пов’язане з вдалою кар’єрою, про що й свідчать асоціації українців та росіян: *бізнес* (4) / *бизнес* (5), – представників тих країн, де цей вид діяльності більш поширений, ніж у Білорусі. Таким чином, ядра асоціативних полів подають нам чітку розстановку акцентів на тих поняттях, які є найважливішими для представників трьох етносів і актуалізовані в їх мовній свідомості при сприйнятті стимулів **РОБОТА, КАР’ЄРА** та їх корелятивів. Достеменною характеристикою образів мовної свідомості, що стоять за цими словами-стимулами, одержимо в результаті розгляду асоціативних полів у цілому. Для такого аналізу нами використано методику асоціативного гештальту [2]. Наслідки такого аналізу подано в таблицях 2.1. та 2.2.

Таблиця 2.1

Зони гештальтів асоціативних полів стимулів
РОБОТА / РАБОТА / РАБОТА

№	Зони гештальтів	Українська мова, %	Російська мова, %	Білоруська мова, %
1.	Ставлення	19	11	28
2.	Гроші, матеріальні цінності	11	19	10
3.	Навчальний заклад, його складові	7	–	7

4.	Робота	6	16	6
5.	Характеристики	6	6	6
6.	Знаряддя праці	4	2	4
7.	Кар'єра	4	–	4
8.	Люди	4	–	4
9.	Відпочинок	3	6	3
10.	Місце роботи	3	1	3
11.	Фізичний стан людини	3	1	3
12.	Ремінісценції	2	8	2
13.	Життя	2	3	2
14.	Якості людини	2	2	2
15.	Почуття	2	1	2
16.	Результат	2	–	2
17.	Діловодство	1	3	1
18.	Фах	1	1	1
19.	Відсутність	1	–	1
20.	Емоційний стан людини	1	–	1
21.	Наявність	1	–	1
22.	Час доби	1	–	1
23.	Мова	1	–	1
24.	Ознаки	–	4	–
25.	Час	–	3	–
26.	Навчання	–	2	–
27.	Порівняння	–	2	–
28.	Будівля	–	1	–
29.	Місце роботи	–	1	–
30.	Родина	–	1	–
31.	Трудові будні	–	1	–
32.	Фауна	–	1	–
33.	Водойма	–	–	1
Усього зон		23	23	24

Отже, гешталти асоціативних полів слів-стимулів **РОБОТА / РАБОТА / РАБОТА** мають приблизно однакову кількість зон: 23 зони – гешталти української і російської мов, 24 зони – гешталт білоруської мови. Однак не можна говорити про їх повну подібність.

Таблиця 2.2

**Зони гешталтів асоціативних полів стимулів
КАР'ЄРА / КАРЬЕРА / КАР'ЕРА**

№	Зони гешталтів	Українська мова, %	Російська мова, %	Білоруська мова, %
1.	Робота	19	15	15
2.	Ставлення	10	10	14
3.	Ознака	10	10	1
4.	Гроші, матеріальні цінності	9	12	4

5.	Кар'єрний зріст	7	21	7
6.	Ремінісценції	7	12	1
7.	Характеристики	7	2	5
8.	Люди	7	1	2
9.	Сфера діяльності	5	5	1
10.	Фах	4	2	8
11.	Результат	4	–	4
12.	Навчання	2	3	4
13.	Час	2	1	7
14.	Порівняння	2	–	1
15.	Персоналії	1	1	–
16.	Доля	1	–	–
17.	Почуття	1	–	–
18.	Життя	–	1	6
19.	Якості людини	–	1	1
20.	Місце роботи	–	2	–
21.	Вчинок	–	1	–
22.	Діловодство	–	1	–
23.	Родина	–	1	–
24.	Посада	–	–	7
25.	Земля	–	–	1
26.	Знання	–	–	1
Усього зон		17	19	19

Таким чином, ставлення до роботи у предстаників молодого покоління трьох народів дещо відмінне від традиційного уявлення: переважно зберігається ставлення до неї позитивне (13, 8 і 15 асоціацій в ідповідно у мовах), але є й негативне (6, 3 і 8 асоціацій відповідно у трьох мовах), що, безумовно, викликає питання: Чому таке ставлення? Чим воно зумовлене? Якою саме роботою бажає займатися молодь?

Вони відрізняються багатьма рисами: 1) наявністю лише в певних гештальтах окремих зон (напр.: зони “Час”, “Навчання”, “Порівняння”, “Місце роботи” тощо в гештальті російської мови); 2) місцем та обсягом окремих зон у системі гештальту (напр.: зона “Ремінісценції” (8 %) займає в гештальті російської мови четверту позицію, а в гештальтах української і білоруської мов – дванадцяту); 3) ядрами гештальтів асоціативних полів (дві найбільші за обсягом зони: в гештальтах української та білоруської мов це зони I – “Ставлення” (19 % і 28 %) та II – “Гроші, матеріальні цінності” (11 % та 10 %), у гештальті російської мови – I – “Гроші, матеріальні цінності” (19 %) та II – “Робота” (16 %); 4) якісним складом подібних зон гештальтів (напр.: зона “Ставлення” до роботи представлена такими асоціаціями: *обов'язок (6), гарно (3), важко (2), зусилля, морока, обов'язаність (розм.), покликання, рутинна, творчість, тягар, цінність / інтерес (2), где ж ее найти?, долг, забота, обязанность, престиж, скука, средство, творчество, увлечение / абавязак (7), цяжкасьць (3), необходнасьць (2), будзеннасьць, грэх, долг, забота, змаранасьць,*

необхідність (р.), нуда, патрэбнасць, пошук, прымус, сэнс жыцця, цяжесць (р.), цікавасць, цягар).

Повний аналіз асоціативних полів дещо змінює акценти і у визначенні найважливіших складових даного поняття у представників різних народів. Так, ми бачимо, що за обсягом реакцій зона “Гроші, матеріальні цінності” (19 %) займає першу позицію в гештальті російської мов і в його ядрі. Таким чином, можна бачити певні розбіжності в уявленні про роботу традиційному для російської культури, і такому, що наявне в представників сучасного молодого покоління.

Отже, для повного з’ясування образів мовної свідомості, що стоять за словами-стимулами, безумовно, потрібно проводити повний аналіз асоціативних полів, а не обмежуватися лише високочастотними реакціями.

Розглянемо гештальти іншого слова-стимула та його корелятив. Гештальти асоціативних полів слів-стимулів **КАР’ЄРА / КАРЬЕРА / КАР’ЕРА** мають таку кількість зон: 17 зон у гештальті української мови, по 19 зон – у гештальтах російської та білоруської мов. Отже, спостерігаємо певну структурну подібність їх, але не тотожність. Вони відрізняються за тими ознаками, що й попередні:

1) наявністю лише в певних гештальтах окремих зон (напр.: зони “Доля”, “Почуття” в гештальті української мови, зони “Місце роботи”, “Діловодство”, “Родина” в гештальті російської мови, зони “Посада”, “Знання”, “Земля” в гештальті білоруської мови);

2) місцем та обсягом окремих зон у системі гештальту (напр.: зона “Кар’єрний зріст” (21 %) займає в гештальті російської мови першу позицію, в гештальті української мови (7 %) – п’яту позицію, в гештальті білоруської мови (7 %) сьому);

3) ядрами гештальтів асоціативних полів (в гештальті української мови це зони I – “Робота” (19 %), II – “Ставлення” (10 %), “Ознака” (10 %), у гештальті російської мови – зони I – “Кар’єрний зріст” (21 %), II – “Робота” (15 %), у гештальті білоруської мови – зони I – “Робота” (15 %), II – “Ставлення” (14 %);

4) якісним складом відповідних зон гештальтів (напр.: зона “Ставлення” до кар’єри подана такими асоціаціями: *мета (3), важливо, зло, мрії, мрія, необхідність, повага тощо / цель (2), беготня, вид на будуще, деловое, не для всех, престиж, стремление тощо / бруд, бессэннасць, глупость (р.), зло, змагання, мара, мечта, мэта, нішто, няважна, патрэба, прэстыж тощо).*

У цілому сприйняття даного стимулу є неоднозначним у представників трьох народів. Відчутно вплив процесів глобалізації, проникнення західно-європейських цінностей у свідомість респондентів, з одного боку, і намагання зберегти власне національні цінності кожного народу, з іншого.

Отже, гештальти асоціативних полів трьох мов на перший погляд подібні за структурою, проте відрізняються за кількістю та наявністю зон, їхнім обсягом, а особливо – за якісним складом. У цілому ці компоненти створюють неповторність і специфічність образів мовної свідомості, даних фрагментів образу світу представників трьох народів.

У подальшому аналізу буде піддано асоціативні поля зазначених слів-стимулів, які одержано внаслідок спрямованих асоціативних експериментів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамова З. Г. Ассоциативный эксперимент как метод исследования этнической идентичности / З. Г. Адамова // Вестник МГЛУ. – Вып. 511. Языковое сознание и культура. – Серия лингвистика. – М., 2005. – С. 5–10.
2. Марковина И. Ю., Данилова Е. В. Специфика языкового сознания русских и американцев: опыт построения “ассоциативного гештальта” текстов оригинала и перевода // Языковое сознание и образ мира. – М., 2000. – С. 116–132.
3. Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека // Роль человеческого фактора в языке : язык и картина мира / Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова. – М. : Наука, 1988. – С. 8–69.
4. Степанова О. В. Анализ результатов ассоциативного эксперимента на стимулы семантического поля “РАБОТА, ТРУД” с русскими и немцами // Вестник МГЛУ. – Вып. 511. – Языковое сознание и культура. – Серия лингвистика. – М., 2005. – С. 139–155.
5. Філософія / І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко, В. П. Розумний. – К. : Вікар, 1997. – 584 с.

ТРЁХМЕРНАЯ НАЦИОНАЛЬНО-ЯЗЫКОВАЯ КАРТА МИРА

ТЮНЯЕВ А. А.

Институт древнеславянской и древнеевразийской цивилизации

Язык современного человека не сформировался по мановению волшебной палочки единомоментно, скажем, 40–50–100 тысяч лет назад. Как и все органы человеческого организма, язык и речь прошли долгий путь развития, обусловленный, прежде всего, биологическими законами. За первые этапы формирования языка человек сменил несколько своих первичных форм: от гоминиды до современного вида. О языке столь длительного периода мы ничего не знаем. Хотя современными методами антропологии и археологии можно хотя бы установить географические места возникновения и развития языка, а также соответствия примитивных стадий языка таким же стадиям антропогенеза.

Национально-языковая карта мира – известный инструмент для аналитического исследования распределения опытных данных. Двумерные варианты таких карт дают прекрасную картину распределения языков по поверхности планеты. Нами же предлагается трёхмерный вариант карты, учитывающий в качестве третьего измерения широкие пласты временных изменений.

По мере накопления данных об истории человеческого рода на планете актуальность в соответствующих палеолингвистических данных автоматически возрастает. К данным, которые стимулируют лингвистические исследования в глубину эпох, относятся: археологические, антропологические, генетические и другие данные, комплексной аналитикой которых сегодня реконструируются древние этапы формирования цивилизации.

В частности, в сентябре 2009 года докладываемая работа была представлена академику РАН Вячеславу Всеволодовичу Иванову. В ходе её обсуждения